

Oversigt over Justitias anbefalinger til forbedring af den danske retshjælpsmodel

Forbedring af retshjælpsordningen

– fra bogudgivelsen "[Den danske retshjælpsmodel](#)", 2019 og delanalyse 1 om "[Rekruttering og fastholdelse af kvalificeret arbejdskraft](#)", delanalyse 2 om "[Styrkelse af rammerne for retshjælpskontorernes rådgivning](#)", og delanalyse 3 om "[Mere retshjælp til udsatte borgere](#)" alle fra 2020. Delanalyser og skema er udgivet med støtte fra **Borgerretsfonden**.

NR.	PROBLEM	ANBEFALING	EFFEKT	UDGIFT
1	Mangel på information Kun få borgere benytter sig af muligheden for retshjælp, fordi mange ikke kender til ordningen. Samtidig er det svært at navigere i informationerne om de forskellige retshjælpstilbud.	Udvidelse af eksisterende hjemmeside med oplysninger om retshjælpsordninger	Flere borgere vil blive opmærksomme på muligheden for at benytte retshjælpsordningen.	Ingen nævneværdige udgifter.
		Gennemførelse af kampagner til udbredelse af viden om retshjælpsordningerne og udarbejdelse af informationsmateriale.		Mindre udgifter til kampagner og informationsmateriale, der kan afholdes inden for eksisterende rammer.
2	Ringe geografisk udbredelse Retshjælpskontorerne ligger fortrinsvist i de store byer og flere områder i landet har få eller ingen retshjælpskontorer.	Afsættelse af en særlig tilskudspulje til oprettelse af retshjælpsbusser (mobil retshjælp). Civilstyrelsen bør samtidig informere retshjælpskontorerne om denne nye mulighed, herunder om betingelserne for at søge tilskud og information om, i hvilke områder, der i særlig grad mangler retshjælpstilbud.	Bedre adgang til retshjælp for borgere bosat langt fra retshjælpstilbud.	Kan indgå i en almindelig fordeling af tilskudsmidler.
		Afsættelse af midler til digital omstilling af retshjælpskontorernes rådgivning, f.eks. via videotjenester, og/eller at Civilstyrelsen ved fordelingen af tilskudsmidler ser positivt på ansøgninger om tilskud til digital omstilling,	Skaber mulighed for digital retshjælpsrådgivning på tværs af landet og lokal geografisk placering.	Kan indgå i en almindelig fordeling af tilskudsmidler.

		herunder f.eks. tilskud til anskaffelse af it-udstyr, omlægning af arbejdsgange mv.		
		Justitsministeriet bør tage initiativ til en undersøgelse af, hvordan den mere udsatte og sårbare del af befolkningen kan blive omfattet af forskellige typer digital rådgivning hos retshjælpskontorerne.	Sikring af, at den mest udsatte og sårbare del af befolkningen bliver en del af de digitale tilbud om rådgivning.	Mindre udgifter til undersøgelser, der kan afholdes inden for eksisterende rammer.
3	Dårlige rekrutteringsmuligheder uden for de største byer Retshjælpskontorer har vanskeligt ved at rekruttere og fastholde frivillig og kvalificeret arbejdskraft. Det gælder i særdeleshed uden for universitetsbyerne.	Tilskud til transportudgifter til frivillige medarbejdere på retshjælpskontorer, der er etableret uden for universitetsbyerne.	Øget geografisk udbredelse af retshjælpskontorer via tilskud til transportudgifter for rådgivere i yderområder.	Kan formentlig indgå i den almindelige fordeling af tilskudsmidler.
		Godkendelse af praktisk retshjælpsarbejde som kursusfag på jurastudiet.	Øget inddragelse af jurastuderende i retshjælpsarbejdet.	Ingen nævneværdige udgifter.
		Mere inddragelse af advokater i retshjælpsarbejdet ved at gøre det muligt for advokater at medregne retshjælpsarbejde som efteruddannelse.	Øget inddragelse af advokater i retshjælpsarbejdet.	Ingen nævneværdige udgifter.
		Skabe større opmærksomhed på retshjælpsarbejdet ved at indføre et modul om praktisk retshjælp som på advokatfuldmægtiguddannelsen.		
		Honorarer til frivillige medarbejdere, de steder, hvor det er vanskeligt at rekruttere.	Øget geografisk udbredelse af retshjælpskontorer via honorarer.	Kan formentlig indgå i den almindelige fordeling af tilskudsmidler.
		Undersøgelse af Civilstyrelsens behandling af sager om tilskud til retshjælpskontorer, herunder om årsagerne til manglende tilskud til aflønning af rådgivere i yderområder.	Øget aflønning af rådgivere i yderområder som rekrutteringsmiddel.	Ingen nævneværdige udgifter.
		At der indhentes mere viden om baggrunden for de store forskelle i lønnen til retshjælpskontorernes ansatte, herunder hvordan lønforskellene manifesterer sig i forhold til retshjælpskontorernes geografiske placering.	Mere lige fordeling af tilskudsmidler til aflønning af ansatte i retshjælpskontorer.	Ingen nævneværdige udgifter.

		At der med henblik på at sikre kvalificerede ledere til alle landets retshjælpskontorer bliver åbnet op for en aflønning af ledere, som står mål med den konkrete opgaves omfang og karakter.	Mere lige fordeling af tilskudsmidler til aflønning af ledere i retshjælpskontorer.	Ingen nævneværdige udgifter.
		Inddragelse af andre faggrupper i retshjælpsarbejdet, f.eks. socialrådgivere.	Bredere rådgivningstilbud, særligt i forhold til socialt udsatte.	Ingen nævneværdige udgifter.
		Civilstyrelsen bør foretage en nærmere undersøgelse af, om der kan være grundlag for at yde tilskud til rådgivning ydet af personer med en anden jurarelateret uddannelse (cand. Soc. Jur. og erhvervsjurister).	Andre relevante fagligheder kan inddrages i retshjælpsarbejdet.	Ingen nævneværdige udgifter.
		Civilstyrelsen bør foretage en nærmere undersøgelse af, om der også kan være grundlag for at yde tilskud til rådgivning ydet af andre fagligheder, herunder ikke mindst socialrådgivere, f.eks. i retshjælpskontorer, som har en særlig høj andel af socialretlige og familieretlige sager, eller som arbejder med socialt udsatte borgere.		Ingen nævneværdige udgifter.
4	Behov for længere åbningstider Især i de mindre byer har retshjælpskontorerne ikke kapacitet til at have åbent mere end et par gange om ugen.	Øget tilskud til styrkelse af eksisterende retshjælpskontorers åbningstider og antal rådgivninger mv.	Bedre tilgængelighed for borgerne i eksisterende retshjælpstilbud.	Udgiftsdrivende, omfang afhænger af ambitionsniveau.

5	Ingen tilskud til forvaltningssager Retshjælpskontorerne kan ikke få aktivitetstilskud til alle sagsområder. Det er særligt i verserende forvaltningssager, hvor der er stor efterspørgsel på juridisk bistand.	Rådgivning i verserende forvaltningssager skal udløse tilskud (aktivitetstilskud).	Mere rådgivning i verserende forvaltningssager hos retshjælpskontorerne.	Ingen nævneværdige udgifter.
		Retshjælpsadvokater må slet ikke yde bistand i verserende forvaltningssager, hvilket indskrænker borgernes mulighed for rådgivning	Mulighed for rådgivning om verserende forvaltningssager hos retshjælpsadvokater.	Mindre udgifter til rådgivning hos retshjælpsadvokater.
6	Uklar tilskudsordning Kriterierne for tildeling af tilskud til retshjælpskontorerne er uklare.	Ordnings for tildeling af tilskud bør revideres, så tildelingskriterier bliver mere klare, sammenlignelige og tilgængelige.	Det bliver nemmere for retshjælpskontorerne at ansøge om tilskud til deres udgifter.	Ingen nævneværdige udgifter.
7	Uhensigtsmæssig ansøgningsprocedure Retshjælpskontorerne ved først en tredjedel inde i regnskabsåret, hvor mange midler de har til rådighed.	Ændring af ansøgningsproceduren og overvejelser om flerårsbevillinger.	Retshjælpskontorerne får bedre mulighed for at planlægge og budgettere driften.	Ingen nævneværdige udgifter.
8	Administrativ tung tilskudsordning Tilskudsordningen er administrativ tung for retshjælpskontorerne og forudsætter et større registreringsarbejde.	Ændring af administrationen af aktivitetstilskuddet, så den administrative byrde for retshjælpskontorerne lettes.	Lettelse af den administrative byrde for retshjælpskontorerne.	Ingen nævneværdige udgifter.

9	<p>Særligt ressourcekrævende rådgivning Sociale og sproglige barrierer kan gøre rådgivningen ressourcekrævende.</p>	<p>Forhøjelse af tilskud til de retshjælpskontorer, som yder rådgivning, der er mere tidskrævende end normalt.</p>	<p>Økonomisk ligestilling af retshjælpskontorerne uanset klientel.</p>	<p>Ingen nævneværdige udgifter.</p>
10	<p>Ikke mulighed for målrettet rådgivning til udsatte borgere Retshjælpen er ikke i tilstrækkelig grad målrettet og opsøgende, fordi der kun ydes tilskud til retshjælpskontorer, der er åbne for alle borgere og yder rådgivning inden for alle sagsområder på trin 1. F.eks. kan et specialiseret retshjælpskontor til særligt udsatte og hjemløse borgere ikke få tilskud.</p>	<p>Mulighed for tilskud til specialiserede retshjælpskontorer, hvis retshjælpen er målrettet udsatte og sårbare grupper og/eller retshjælpen er begrænset til sagsområder af særlig betydning for disse grupper. Samtidig bør det være muligt at yde tilskud til opsøgende retshjælp, hvilket f.eks. kan betinges af, at retshjælpen er gratis, og at målgruppen består af sårbare og udsatte borgere.</p>	<p>Mere retshjælp til udsatte borgere og andre sårbare grupper.</p>	<p>Vil formentlig kræve øgede udgifter til tilskud.</p>
11	<p>Manglende kvalitetskrav og forsikring Tilskud til retshjælpskontorer er ikke betinget af krav om bestemte kvalifikationer hos medarbejderne eller krav om ansvarsforsikring,</p>	<p>Som betingelse for tilskud bør der stilles krav om kvalifikationer hos retshjælpskontorerne, herunder at rådgivningen altid bør superviseres af en færdiguddannet jurist med henblik på faglig sikring. Hvis retshjælpen ikke superviseres af en færdiguddannet jurist, bør tilskud alligevel kunne godkendes i yderområder, og på betingelse af, at borgeren tydeligt informeres om, at rådgivningen ikke kvalitetssikres af færdiguddannede jurister.</p>	<p>Sikring af faglige kvalifikationer.</p>	<p>Ingen nævneværdige udgifter.</p>

<p>og der er ikke fælles standarder for sagsbehandlingen.</p>	<p>Civilstyrelsen bør opfordre retshjælpskontorerne til at fastsætte fælles standarder og etiske retningslinjer for sagsbehandlingen, der som minimum bør indeholde regler om tavshedspligt og interessekonflikter.</p> <p>Retshjælpskontorerne bør herudover opfordres til at informere deres brugere om, hvorvidt de har tilsluttet sig etiske retningslinjer mv.</p>	<p>Mere trygge rammer for rådgivningen.</p>	<p>Ingen nævneværdige udgifter, da det forudsættes at ske i et samarbejde mellem retshjælpskontorerne.</p>
	<p>Krav om, at retshjælpskontorer skal tegne en rådgiveransvarsforsikring for at opnå offentligt tilskud.</p> <p>Hvis rådgiveransvarsforsikring ikke gøres til et vilkår for tilskud, anbefales det, at Civilstyrelsen forpligtes til at informere alle retshjælpskontorer uden rådgiveransvarsforsikring om muligheden for at få dækket udgifterne til at tegne en sådan forsikring. Samtidig bør retshjælpskontorer uden rådgiveransvarsforsikring opfordres til altid at oplyse dette til borgerne, inden rådgivningen påbegyndes.</p>	<p>Sikring af økonomisk tab på grund af mangelfuld eller forkert rådgivning.</p>	<p>Kan kræve øgede udgifter til tilskud.</p>
<p>12 Manglende samarbejde Manglende samarbejde på tværs af retshjælpskontorer påvirker kvaliteten og effektiviteten af sagsbehandlingen negativt.</p>	<p>Etablering af et mindre fælles sekretariat eller lignende, som varetager videndeling, informationsdeling, administrative opgaver mv. for retshjælpskontorerne.</p>	<p>Mere samarbejde mellem retshjælpskontorer, hvilket kan styrke især de mindre retshjælpskontorer.</p>	<p>Mindre udgifter må forventes afhængigt af om sekretariatet oprettes i Civilstyrelsen eller på frivillig basis med repræsentation fra retshjælpskontorerne. Sidstnævnte medfører ikke omkostninger.</p>

Forbedring af retshjælpsforsikringsordningen

13	Manglende information Mange borgere er ikke klar over, at de har en retshjælpsforsikring. Mange har heller ikke kendskab til øvrige muligheder for at få retshjælp eller for at søge om at få dækket deres retshjælpsomkostninger af staten (fri proces).	Information til borgerne om retshjælpsforsikringsordningen og ordningerne om retshjælp og fri proces.	Flere borgere vil anvende deres retshjælpsforsikring og øvrige ordninger om retshjælp og fri proces.	Ingen nævneværdige udgifter.
14	Lange sagsbehandlingstider i klagesager Hvis borgeren får et afslag på dækning fra forsikringsselskabet, kan borgeren klage til Ankenævnet for Forsikring – sagsbehandlingstiden for disse klager er imidlertid i gennemsnit 6-8 måneder.	Iværksættelse af foranstaltninger, som kan nedbringe sagsbehandlingstiden i Ankenævnet for Forsikring til et væsentligt lavere niveau, f.eks. 3-4 måneder.	Kortere sagsbehandlingstider for klager over retshjælpsforsikring.	Formentlig udgifter til flere jurister i Ankenævnet for Forsikring.
15	Problemer med forældelse Forældelsesfristen for det krav, der skal prøves ved domstolene, er som udgangspunkt 3 år, og hverken en anmeldelse til forsikringsselskabet, klage til Ankenævnet for Forsikring eller en efterfølgende ansøgning	Ændring af praksis for prioritering af sager i Civilstyrelsen, så der ved behandlinger af ansøgninger om fri proces tages hensyn til forudgående langstrakte forløb hos forsikringsselskaber og evt. Ankenævnet for Forsikring.	Hensyn til sagens forløb, herunder lange sagsbehandlingstid hos forsikringsselskabet, Ankenævnet for forsikring og Civilstyrelsen kan indgå i beregningen af forældelsesfristen for at gøre krav gældende.	Ingen nævneværdige udgifter.

	om fri proces afbryder forældelsesfristen			
16	Problemer med at finde en advokat Det er svært for borgere at finde en advokat, da over halvdelen af advokaterne fravælger retshjælpsforsikringssager bl.a. pga. de administrative byrder og lave takster.	Ajourføring af salærtaksterne til advokater, der ikke er ændret siden 2009. Det anbefales i den forbindelse at undersøge, om – og i givet fald hvor meget – advokatsalæret vil kunne stige, uden at forsikringerne væsentligt fordyres.	Flere advokater at vælge imellem i sager med lav sagsværdi og dermed et lavt salær.	Omkostninger til ajourføring af salærtakster.
		En nærmere undersøgelse af konsekvenserne ved at åbne op for aftaler mellem advokat og forsikringstager om betaling af yderligere salær, herunder om forudsete negative konsekvenser vil kunne forebygges.		Mindre udgifter til undersøgelser, der kan afholdes inden for eksisterende rammer.
17	Uklar vurdering af betingelser for forsikringsdækning Der er ikke fastsat regler om, hvilke kriterier forsikringsselskabet skal anvende ved vurderingen af, om der er "rimelig grund" til at indbringe en tvist for domstolene.	Justitsministeriet bør drøfte med Forsikring & Pension og forsikringsselskaberne, om der skal indsættes en bestemmelse i de fælles retshjælpsvilkår om, hvilke kriterier der bl.a. skal indgå i afgørelsen af, om en forsikringstager har rimelig grund til at indbringe en sag for domstolene eller en voldgift, samt formodningsregler for, hvordan vurderingen skal falde ud i særlige sagstyper.	En mere gennemskuelig vurdering af betingelserne for forsikringsdækning svarende til ordningen om fri proces.	Ingen nævneværdige udgifter.
18	Uklare begrundelser ved afslag på forsikringsdækning Det kan være en udfordring for forsikringstageren at	Justitsministeriet bør drøfte med Forsikring & Pension og forsikringsselskaberne, hvordan forsikringsvilkårenes bestemmelse om pligten til at begrunde afgørelser kan uddybes med	Mere klare begrundelser for afslag på forsikringsdækning, så borgeren kan vurdere sine muligheder.	Ingen nævneværdige udgifter.

	forstå begrundelsen for et afslag på forsikringsdækning.	bemærkninger om begrundelsespligtens nærmere indhold.		
19	Problemer med forsikrings dækningsområde Retshjælpsforsikring omfatter ikke alle sagsområder. På de undtagne områder kan det være vanskeligt for borgere at få sin tvist prøvet ved domstolene.	En undersøgelse af, om der kan være efterspørgsel på en ekstra retshjælpsforsikring, som dækningsmæssigt kan supplere den eksisterende retshjælpsforsikring i familie-/indboforsikringerne.	Bedre mulighed for at gøre sin ret gældende i sagstyper, som i dag ikke er dækket af en retshjælpsforsikring.	Mindre udgifter til undersøgelser, der kan afholdes inden for eksisterende rammer.
		Hvis der ikke er efterspørgsel på en ekstra retshjælpsforsikring, anbefales det, at indkomstgrænsen for fri proces forhøjes på de sagsområder, som er undtaget forsikringsdækning.	Mere lige adgang til domstolsprøvelse på de sagsområder, som er undtaget retshjælpsforsikringsdækning.	Vil formentlig kræve øgede omkostninger til fri proces.
20	Dækningsloftet er for lavt En række sager bliver slet ikke anlagt ved domstolene eller bliver løst ved mindre fordelagtige forlig, fordi forsikringstageren på forhånd har udsigt til at overskride forsikringens dækningsloft.	Forsikringens maksimale dækningsloft forhøjes til et niveau, som også kan dække omkostningerne i sager med en højere sagsværdi, og som tager højde for ekstra omkostninger i ankeinstansen.	Flere omkostningstunge sager vil blive anlagt ved domstolene.	Ingen nævneværdige udgifter.
		Hvis dækningsloftet ikke hæves til et tilfredsstillende niveau, anbefales en lempelse af betingelserne for at anvende reglerne i retsplejelovens § 329 og § 336 om dækning af omkostninger, der overstiger forsikringens dækningsloft.		Vil formentlig kræve øgede omkostninger til omkostningsdækning.
21	Ikke alle udgifter dækkes af forsikringen Retshjælpsforsikringer dækker som hovedregel ikke udgifter til indledende undersøgelser og indledende advokatarbejde, hvilket kan være en væsentlig barriere for domstolsprøvelse.	Justitsministeriet bør drøfte med Forsikring & Pension og forsikringsselskaberne, om der kan indføres en bestemmelse i de fælles forsikringsvilkår om, at udgifter til indledende undersøgelser og indledende advokatarbejde kan dækkes af forsikringen, når disse foranstaltninger er iværksat med føje. Dette vil svare til ordningen om fri proces.	Flere borgere med økonomiske begrænsninger kan anvende deres retshjælpsforsikring.	Ingen nævneværdige offentlige udgifter.

22	<p>Uheldig forskel på retshjælpsforsikring og fri proces</p> <p>På grund af forskelle i dækning, risikerer borgere med retshjælpsforsikring i visse tilfælde, at de bliver stillet ringere end borgere, der kan opnå fri proces.</p>	<p>En nærmere undersøgelse af praksis i henholdsvis forsikringsregi og fri proces-regi i forhold til, hvilke omkostninger der dækkes under de to ordninger.</p>	<p>Sikring af, at borgere med retshjælpsforsikring ikke stilles ringere end borgere, der kan få fri proces (bortset fra selvrisiko).</p>	<p>Mindre udgifter til undersøgelser, der kan afholdes inden for eksisterende rammer.</p>
23	<p>Dårligt samspil mellem retshjælpsforsikring og fri proces</p> <p>Der eksisterer ikke et tilfredsstillende samspil mellem fri proces og retshjælpsforsikringer.</p>	<p>Der bør etableres et generelt og mere aktivt tilsyn med retshjælpsforsikringsområdet. Som et naturligt led i dette tilsyn bør Civilstyrelsen drøfte med Forsikring og Pension, hvordan der kan sikres relevante data med henblik på at følge udviklingen i retshjælpsforsikringsområdet samt samspillet mellem fri proces og retshjælpsforsikringer.</p>	<p>Sikring af at der ikke sker en reel nedgang i antal sager ved domstolene for de persongrupper, der har lavest indkomst (opfylder de økonomiske betingelser for fri proces).</p>	<p>Udgifter kan formentlig afholdes under eksisterende rammer i Civilstyrelsen.</p>

Forbedring af ordningen om fri proces

24	<p>Problemer med indtægtsgrænser</p> <p>Indtægtsgrænsen for at opnå fri proces som borger i samlivsforhold er så lav, at det afskærer mange borgere fra at gå til domstolene.</p>	<p>Indtægtsgrænserne for fri proces til borgere i samlivsforhold fastsættes til et sådant niveau, at minimum halvdelen af disse borgere opfylder betingelserne for fri proces.</p>	<p>Flere borgere i samlivsforhold med lav indtægt kan få prøvet deres ret ved domstolene.</p>	<p>Formentlig udgiftsdrivende, da flere borgere uden dækning fra retshjælpsforsikring vil kunne opfylde betingelserne for fri proces.</p>
25	<p>Manglende mulighed for udsættelse når der søges om fri proces</p> <p>Nogle retssager bliver opgivet eller forliget, fordi retten ikke altid sætter en anlagt sag i bero indtil Civilstyrelsen har afgjort, om den ene part kan få fri proces.</p>	<p>En ansøgning til Civilstyrelsen om fri proces skal som udgangspunkt medføre, at en verserende retssag udsættes, indtil ansøgningen er færdigbehandlet.</p>	<p>Bedre adgang til at søge om fri proces i anlagte retssager.</p>	<p>Ingen nævneværdige udgifter.</p>

<p>26</p>	<p>Utilstrækkelig domstolskontrol med forvaltningen En effektiv domstolskontrol med offentlige myndigheders afgørelser er kun mulig, hvis borgerne reelt har adgang til at få prøvet afgørelserne ved domstolene.</p>	<p>I vurderingen af, om ansøgeren kan få dækket fri proces, skal det indgå som et direkte kriterie i loven, om sagen har betydning for domstolenes kontrol med offentlige myndigheders afgørelser.</p>	<p>Øget domstolskontrol med forvaltningen, jf. grundlovens § 63.</p>	<p>Ingen nævneværdige udgifter.</p>
<p>27</p>	<p>Uheldig sagsbehandling ved særlig omkostningsgodtgørelse Borgere, der har en retshjælpsforsikring, kan søge om dækning af omkostninger, der overskrider forsikringens dækning, når sagen er afsluttet. Ved vurderingen lægges imidlertid vægt på forholdene ved ansøgningstidspunktet og ikke på forholdene på tidspunktet for sagens anlæggelse, hvilket kan være problematisk, da borgerens forhold kan have ændret sig.</p>	<p>En ændring af retsplejelovens § 336, så betingelserne for efterfølgende omkostningsgodtgørelse, når sagens omkostninger overstiger forsikringens dækningsloft, skal vurderes ud fra forholdene på tidspunktet for sagens anlæg.</p>	<p>Øget sikkerhed og forudsigelighed om dækning af sagens omkostninger.</p>	<p>Ingen nævneværdige udgifter.</p>
<p>28</p>	<p>Mangel på relevant data Der mangler data vedrørende udviklingen i retshjælpsforsikringsområdet samt samspillet mellem fri proces og retshjælpsforsikringer.</p>	<p>Som et naturligt led i tilsynet, bør det drøftes med Forsikring & Pension, hvordan der kan sikres relevante data med henblik på at afdække retshjælpsforsikringernes rolle i det store fald i antallet af sager med fri proces, herunder data om udviklingen i antallet af imødekomne anmeldelser fra borgere med økonomiske begrænsninger (opfylder de økonomiske grænser for fri proces.</p>	<p>Afklaring af, om der er sket en reel nedgang i sagerne ved domstolene for de økonomisk svage borgere.</p>	<p>Ingen nævneværdige udgifter.</p>